

ЗАМЕТКА

Зимівля кажанів роду *Eptesicus* (Chiroptera) в підземеллях НПП «Подільські Товтри» (Україна) [Hibernation of *Eptesicus* Bats (Chiroptera) in Underground Shelters of the Podilski Tovtry National Park (Ukraine)]. — Фауна рукокрилих Національного природного парку (НПП) «Подільські Товтри» нараховує близько 20 видів, з яких 13–14 використовують для своєї зимівлі різноманітні підземні сховища, розташовані на території національного парку (Тищенко та ін., 2005; Годлевська та ін., 2005). Переважна більшість облікованих взимку кажанів зосереджується в підземеллях штучного походження — вапнякових штольнях — Гуменецьких та Іванковецьких, — які відносяться до числа ключових підземних сховищ рукокрилих Центрального Поділля (Годлевська та ін., 2005;). Окрім вказаних двох штолень, в межах Парку знаходяться ще 5–7 не менш важливих зимових сховищ кажанів. До осілих видів кажанів НПП «Подільські Товтри», які регулярно зустрічаються тут у підземних порожнинах, належать: *Rhinolophus hipposideros*; *Myotis oxygnathus*; *M. myotis*; *M. bechsteini*; *M. brandtii*; *M. mystacinus*; *Leuconoe dasycneme*; *L. daubentonii*; *Plecotus auritus*; *P. austriacus*; *Barbastella barbastellus*. Окрім перерахованих видів, за останні 3–4 роки обліками підтверджена також зимівля двох видів з роду *Eptesicus* фауни України — *Eptesicus serotinus* та *Eptesicus nilssonii*, для яких печери не є типовим місцезнаходженням, зокрема й для зимівлі (Фауна печер України, 2004). Пергач пізній, *Eptesicus serotinus* (Schreber, 1774), в підземеллях на території Парку облікований авторами двічі: 1) штольні Іванковецькі — 02.02.2008 р, 5 екз. (4 ♂, 1 ♀), 2) печера Атлантида — 03.01.2011 р, 7 екз. (перша знахідка згадана у праці: Дребет, Мартинюк, 2009). В обох випадках кажани розміщувалися у найбільш холодних, привхідних ділянках підземель і перебували в активному стані, попри зимовий час. Під час обліку 2008 р. (перша знахідка) температура повітря ззовні підземелля становила 0... +5°C, а в січні 2011 р. — -15... -19°C. Цей вид на зимівлі знайдено в різних областях України і є одним з найтиповіших мешканців урболандшафту (Загороднюк та ін., 2002) і належить до фонових видів регіону (Тищенко, 1999). Його поява на зимівлі в печерах Поділля може бути пояснена загальним зростанням чисельності цього виду і відносно лагідними зимами, що раніше відмічено для *Myotis bechsteini* (Покинъчерета та ін., 1999). Пергач північний, *Eptesicus nilssonii* (Keyserling, Blasius, 1839), дуже рідкісний вид, відомий за поодинокими літніми знахідками, на зимівлі в Україні відмічений лише раз, в штольнях Закарпаття біля м. Рахів (Крочко, 1993). Дотепер вид на території Поділля не реєстрували, і окремі поодинокі знахідки відомі лише на Закарпатті, у Прикарпатті та Поліссі (Покинъчерета та ін., 1999; Загороднюк та ін., 2002). На території Парку пергач північний зареєстрований лише одного разу: у привхідній частині Яцковецьких штолень у кількості 3 особин (1 ♂ + 2 indet.) (14.01.2009 — 5... -8°C). Кажани розміщувалися у тріщині стелі копальні, на висоті близько 2 м; ширина тріщини близько 10 см. Довжина передпліччя самця — R = 41,5 мм. Обліковані особини мали типові для виду морфологічні ознаки. У цій штольні щороку проводяться роботи з ручного видобутку вапнякового каменя місцевим населенням, у т. ч. упродовж зимових місяців року. Місце розташування штольні знаходиться на межі території НПП «Подільські Товтри», але до його складу не входить. В перспективі доцільним буде надати штольням Яцковецьким охоронний статус як окремого об'єкту ПЗФ. Реєстрація цього виду пергача на Поділлі може свідчити про зростання загальної чисельності виду в Україні та розширення його ареалу на південь, що підтверджують і його нещодавні знахідки в інших регіонах України, зокрема на Волині (Дикий, Сребродольська, 2006;). Отже, підземні місцезнаходження Поділля в межах НПП Подільські Товтри є привабливими для 14 видів кажанів і повинні бути віднесені до переліку ключових природоохоронних об'єктів незалежно від їхнього походження: як природні, так і штучні підземелля є важливими для зимівлі всього комплексу осілих видів кажанів. — М. В. Дребет (НПП «Подільські Товтри»), М. Д. Матвеев (КПНУ ім. Івана Огієнка).